

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Palonen, Kari

Title: Poliitikko, tiede ja arvostelukyky : tieteen arvovapaus politiikan puolustuksena

Year: 2015

Version:

Please cite the original version:

Palonen, K. (2015). Poliitikko, tiede ja arvostelukyky : tieteen arvovapaus politiikan puolustuksena. In T. Salonen, & S. I. Sotasaari (Eds.), *Ajatuksia tutkimiseen : metodisia lähtökohtia* (pp. 145-158). Rovaniemi: Lapin yliopisto. Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-845-9>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Poliitikko, tiede ja arvostelukyky

Tieteen arvovapaus politiikan puolustuksena

Kari Palonen

Max Weberin kuuluisa arvovapausteesi on esitetty puhtaimmin hänen artikkeleissaan objektiivisuudesta (1904) ja arvovapaudesta (1917) sekä tieteestä ammattina tai kutsumuksena (1919b). Jo aikalaiset ymmärsivät häntä huonosti (ks. Weber 1913 ja siihen liittyvä keskustelu, *Äußerungen zur Werturteilsdiskussion im Ausschuß des Vereins für Sozialpolitik*, (1913). Myöhempi weberologia, varsinkin englanninnosten varassa toimiva kirjallisuus, oppikirjaistetuista populaariversioista puhumattaakaan, ovat kääntäneet Weberin ajatuksen lähes vastakkaiseksi. Onkin aihetta kerrata lyhyesti se historiallinen tilanne, johon Weberin puheenvuorot liittyivät.

Arvovapauden (*Wertfreiheit*) puolustus kohdistuu Weberillä kahteen näennäisen vastakkaiseen ajatukseen, ”politiikan” tieteeseen ja ”tieteen” politiikkaan kohdistamaan kontrolliin. Hallitukset ja viranomaiset sekä erilaiset muut ”mahdit”, Weberin sanontaa käyttäkseni, ovat usein sekaantuneet sekä siihen mitä ja miten tutkitaan että siihen, kuka pääsee tutkimusta tekemään. Keisarillisessa Saksassa jälkimmäinen aspekti oli keskeinen. Preussissa vallitsi kulttuuriministerin mukaan nimetty *System Althoff*: ministeriön virkamiehet kontrolloivat sitä, kenellä oli yliopistossa lupa opettaa (*venia legendi*). Fyysikko Leo Arons ei saanut dosentuuria, koska hän oli sosialidemokraattisen puolueen jäsen. Vuonna 1906 Robert Michels kokeili, Max Weberin tukemana, koskeeko sama kielto muitakin Saksan osavaltioita. Erilaisin tekosyihin vedoten myös Michelsin yritys kaadettiin ja hän joutui hakemaan opetuslupaa Sveitsistä ja Italiasta. Weber käynnisti kampanjan koko Saksan yliopistolaitosta vastaan (ks. Weberin kirjeenvaihto Michelsin ym. kanssa v. 1906–1908, Weber 1992). Hän puolustaa esimerkiksi anarkistien oikeutta opettaa valtio- ja oikeustieteitä sillä perusteella, että asettuessaan vallitsevan järjestyksen ulkopuolelle he saavuttavat tutkimuksen tarvitseman etäisyyden kohteeseensa (Weber 1917, 496).

Wertfreiheit tarkoittaa Weberillä tässä sen tunnustamista, että tutkijan yleisistä poliittisista tai muista normatiivisista sitoumuksista ei voida päätellä hänen tutkimuksensa johtopäätöksiä. Tutkimuksessa on erotettava toisistaan *Wertfreiheit* ja *Wertbeziehung* (erit. Weber 1917): tutkimusta ei voi tehdä ilman jonkinlaista

mielenkiintoa asiaan, ja itse kysymyksenasetteluun sisältyy aina normatiivisia sitoumuksia, mutta tästä ei seuraa, että tutkija etukäteen tietäisi, mihin ”tuloksiin” hän päätyy. Päinvastoin tutkimuksen kohde ja aineisto sallivat hänelle lukuisia erilaisia tulkinta- ja päätelmämahdollisuuksia, samalla kun hän voi myös tutkimuksensa ansiosta päätyä revisoimaan alkuperäisiä normatiivisia sitoumuksiaan.

Weber piti etenkin 1800-luvulla muotiin tulleita yrityksiä ”tieteellistä” politiikka suoranaisena holhouksena. Nekin jotka eivät pitäneet tätä mahdollisena, pyrkivät tieteen tai asiantuntemuksen nimissä rajoittamaan poliitikkojen pelivaraa (esim. Seeley 1883). Weber toki tukee sen huomioon ottamista poliittisissa päätöksissä, mitä ihmiset voivat tehdä ja mitä he kulloinkin tahtovat, mutta kiistää ”varman” tai ”luotettavan” tiedon saavuttamisen mahdollisuuden. Ja vaikka varma tieto olisikin mahdollista, sekin olisi joka tapauksessa yksinään riittämätön ratkaisujen tekemiseen, joka on ihmisten päätösvallan asia (Weber 1904, 150–151). Arvokysymykset ovat aina poliittisia kysymyksiä, joista kiistelemine ei ole pelkästään mahdollista, vaan myös toivottavaa ja asianmukaista (ma., 153).

Tämän konseptin taustalla on käsitys tutkijan ja poliitikon ideaalityypeistä. Weber ottaa etäisyyttä traditionaaliseen tutkijan ideaaliin, joka ei osaa käsitellä ”polyteistisiä” tilanteita, joissa on olemassa kilpailevia kriteereitä sille, mikä on arvokasta ja toivottavaa (ks. erit. Weber 1919b). Sen sijaan hänen muodostamansa poliitikon ideaalityyppi nojautuu keskeisesti sen varaan, että poliitikon on varauduttava toimimaan nimenomaan silloin, kun hänen toiminnalleen asetetaan vastakkaisia vaatimuksia ja hänen on osattava myös tulla toimeen ratkaisujen erilaisten mutta yhteensovittamattomien normatiivisten arviointiperiaatteiden kanssa (ks. Weber 1919a, erit. 80–88). Tutkijoilla on tässä suhteessa paljon opittavaa poliitikoilta.

Poliitikko – historiallinen ideaalityyppi

Demokratisoinnin paradokseja on se, että poliittisten toimijain lukumäärän moninkertaistaminen on poikkeuksetta yhdistynyt heidän välistensä erojen korostumiseen, weberiläisittäin puhuen tilapäis- ja ammattipoliitikkojen välisen jaon kärjistymiseen. Demokratisoituminen toi mukanaan uudentyyppiset ammattipoliitikot ja heidän valtansa kasvun eriasteisiin politiikan harrastelijoihin nähden. Tämä on taustalla siinä massiivisessa poliitikkokritiikissä, joka 1800-luvun lopulta lähtien ensin Yhdysvalloissa ja sitten Euroopassa nousee osaksi poliittista keskustelua, ajoittain siirtyen taka-alalle, ajoittaen voimistuen. Tämä poliitikkokritiikin historia ansaitseekin lähempää huomiota.

Max Weberin mukaan keskenään avoimesti vallasta kamppailevia poliitikkoja on vain länsimaissa (*im Okzident*) (Weber 1919a, 41–42, 54). Erityisesti ”politiikasta elävä” päätoiminen ammattipoliitikko on myös lännessä varsin uusi ilmiö,

joka on yhteydessä äänioikeuden laajentamiseen 1800- ja 1900-luvuilla. Kuten James Bryce (1889/1914) ja Moisei Ostrogorski (1903/1912) klassissa töissään esittävät, ammattipoliitikkojen nousu alkaa *the spoils systemin* käyttöönotosta USA:ssa Andrew Jacksonin presidenttikaudella (1829–1837) (ks. Bryce mt., 805–813). USA:ssa vaaleja oli paljon ja niissä niin paljon voitettavaa ja hävittävää, että puolueiden kampanjat vaativat omat organisaationsa, päätoimisen ja palkatun ammattipoliitikon. Puoluepamppu (*boss*) ja vaalipäällikkö (*election agent*) ovat politiikan klassisia esimerkkejä politiikasta elävästä poliitikosta.

Toinen poliitikon ideaalityypin historiallinen lähtökohta on brittiläinen parlamentaarikko. Parlamentaarisen politiikan taitavaa, mutta vuoteen 1912 palkatonta ja osa-aikaista poliitikkoa ihailtiin Britanniassa. 1700-luvun kuluessa Britannian parlamenttiin vakiintui menettelytapa- ja puhekäytäntöjä joiden taitava hallinta oli keskeinen parlamentaarikon valtaresurssi (ks. Redlich 1905). Samaan aikaan käynnistyi hallituksen parlamentarisoituminen (ks. Turcka 2007), ja Britannian parlamentin tärkeimmäksi tehtäväksi tuli hallituksen valitseminen ja erottaminen (*cabinet governmentistä* ks. Bagehot 1867). Vielä vuonna 1867 parlamenttireformin jälkeenkin monet konservatiivit kaipasivat vanhaa parlamentin käsityöläistä (ks. esim. *Politics as Profession*, 1869). Kuitenkin äänioikeuden laajennus, vaalipiirikohtaisen kilpailun lisääntyminen ja omakohtaisen puhumalla politikoinnin tärkeys muuttivat parlamentaarikon tyyppiä ja hänen retorisia käytäntöjään (ks. esim. Curzon 1913).

Ranskan kolmas tasavalta, jossa parlamentti oli vahva, mutta hallitukset ja puolueet heikkoja, sen sijaan aktualisoi uudelleen parlamentaarisen poliittikotyyppin, jossa retorisisilla pätevyyksillä oli erityinen arvo: asianajajat, journalistit ja opettajat olivat keskeisiä parlamentaarisen politiikan toimijoita (ks. Rousselier 2000). Weber puolestaan korostaa hallituksen ja byrokratian parlamentaarisen kontrollin merkitystä ja mm. virkakunnan tiedolliseen ylivoimaan vastaamaan kykeneviä ammattiparlamentaarikkoja (Weber 1918, erit. 226–248, ks. Palonen 2007)

Se mitä nykyisin kutsutaan poliitikoksi on paljolti näiden kahden tyyppin sulautuma. Weberin ilmaus *Honoratioren* (1919a, 59–64) kuvaa sitä, kuinka vaaleista ja joukkokannatuksesta piittaamaton, herrasväen harrastelijapuolueiden amatööripoliitikko oli ensimmäisen maailmansodan jälkeen muuttunut anakronismiksi. Kuitenkaan vaali- ja puolueorganisaatioihin kiinnittynyt toimitsijapoliitikko ei koskaan saavuttanut sellaista ylivaltaa parlamenttiin ja hallitukseen nähden kuin mitä esimerkiksi Ostrogorski pelkäsi (Saksan osalta vrt. Anderson 2002, 294–299). Poliittisen kalenterin tihentyminen on edellyttänyt parlamentaarisen politiikan muuttumista päätoimiseksi ja palkatuksi: esimerkiksi opiskelijat eivät suostu siihen, että professori hoitaisi virkaansa kansanedustajuuden siivellä. Korko- ja osinkotulojensa varassa puhtaasti poliitikalle eläviä ammattipoliitikkoja (Weber 1919a, 54–55) ei enää juuri ole edes kurioositeetteina.

Poliitikon kaksinainen lähtökohta antaa myös mahdollisuuden erottaa toisistaan antidemokraattinen ja antiparlamentaarinen poliitikkokritiikki. Edellisellä tarkoitan sitä nostalgialla, joka ammattimaisen, päätoimisen ja palkatun poliitikon kritiikkiä keppihevosenä käyttäen kohdistuu siihen, että kuka tahansa voi sekaantua politiikkaan, josta on tullut osa ihmisten päivittäistä elämää. Tämä 1800-luvun viimeiseltä kolmannekselta lähtien eri maissa toistettu kritiikki kohdistuu vaaleihin ja puolueisiin mekanismeina, jotka vaativat politiikan professionalisointia ja kyseenalaistavat vakiintuneet ja ajallisesti rajoittamatonta valtaa käyttävät auktoriteetit (ks. Anderson 2002, 242–276). Myös sitä mm. anarkismista, Pariisin kommuunista ja Venäjän vuoden 1905 vallankumouksesta inspiraationsa saanutta ultrademokraattista kritiikkiä, joka haluaa korvata parlamentit neuvostoilla tai puolueet suoran toiminnan ”liikkeillä”, uhkaa sama nostalgia ja diletantismien ihannointi. Poliitikko on myös sen kannattajille kirosana.

Antiparlamentaarisen kritiikin lähtökohta on nähdä parlamentti puheliaisuuden (*bavardage*) paikkana (parodiasta ks. Mill 1861, 117). Tämä kritiikki on 1800-luvulta lähtien kuulunut niin monarkistien, äärioikeiston, byrokraattien ja teknokraattien kuin myös anarkistien ja muiden suoran toiminnan julistajien toistuviin topoksiin. Tälle kritiikille tyypillistä on vaatia, että sanat on erotettava teoista, väittää että poliitikot eivät ymmärrä sitä että ”asiat sinänsä” vaativat nopeita ratkaisuja tai että vaaleilla valitut parlamentaarikot ovat pakostakin diletanteja. Populistisessa variantissa katsotaan, että kansanedustajat ovat liaksi irtaantuneet äänestäjiensä tahdosta ja vaaditaan heille ”imperatiivista mandaattia”, kun taas antipopulistisessa variantissa tuetaan väitettä, että kansanedustajat ovat liaksi sidoksissa vaaleihin ja äänestäjiin eivätkä sen vuoksi ymmärrä ”kokonaisuutta” tai ”asian vaatimuksia”.

Antidemokraattisen ja antiparlamentaarisen poliitikkokritiikin yhdistää oletus, että poliitikoista on tullut ihmisryhmä, joka elää omassa maailmassaan. Samat ihmiset moittivat poliitikkoja sekä siitä, että heistä on tullut ammattilaisia, että siitä, että poliitikko ei kuitenkaan ole ”oikea” ammatti.

Edustuksellinen demokratia on 1800-luvun poliittisen teorian innovaatio, joka revisioi valtiomuototypologiat, ja jonka poliittinen omaleimaisuus vasta paljon myöhemmin on ymmärretty (ks. Rosanvallon 1992, 2000, Ankersmit 1996, 2002). Edustuksellisen demokratian juoni on se, että tilapäispoliitikot (ks. Weber 1919, 41) – jotka osallistuvat politiikkaan vain tilapäisesti mutta joilla on myös tilaisuus päättää pyrkiä ammattipoliitikoiksi – valitsevat keskuudestaan vaaleilla edustajikseen niitä, joiden voi olettaa olevan erityisen perehtyneitä, kiinnostuneita ja valmiita käsittelemään poliittisia kysymyksiä, samalla kun parlamentaarinen ja hallitusvalta pysyy määräaikaisena ja tilapäispoliitikkojen kontrollissa. Demokratisoituminen ei edellytä eikä vaadi kaikkien poliittisen kompetenssin ”tasoittamista”, mutta politiikka vaatii tiettyä erityiskompetenssia, jota harjoitetaan maallikkojen kontrollissa.

Poliittinen pätevyys ei kuitenkaan ole tutkintojen, ”tiedon”, ”asiantuntemuksen” tai edes ”tieteen” tuottamaa pätevyyttä. Sekä antidemokraattisen että antiparlamentaarisen politiikan kritiikki on keskeisesti nojautunut tieteen auktoriteettiin. Seuraavassa jatkan Weberin kritiikkiä kyseenalaistaen sen oppikirjamaisen tiedekonseption, jolla tieteen etusijaa politiikasta sekä tieteen kategorista erottamista politiikan on tapana puoltaa.

Tutkija osittaispoliitikkona

Olen mielihyvin valmis erottamaan akateemisen kirjoittamisen tyylin esimerkiksi journalismista, vaikka monesti journalistiset analyysit ovat parempia kuin tutkimukset, etenkin silloin kun käsitellään oman ajan ilmiöitä. Mutta tieteen kohottaminen auktoriteetiksi, jonka nimissä puolustetaan milloin mitäkin asiaa, herättää samanlaista epäluuloa kuin mikä tahansa muukin auktoriteettien palvonta. Samalla tavalla kun esimerkiksi Tuija Pulkkinen korostaa naistutkimuksen poliittista luonnetta ja vaatii irtisanoutumista ”tiedeuskosta” (Pulkkinen 2001), politologienkin tulee olla ”ateisteja” tiedepuheen suhteen.

Yrjö Ruudun (1935) jälkeen kukaan suomalainen politologi ei olekaan julistanut, että kun lisätään politiikan tutkimusta, maan politiikan taso paranee. Monet myöntävät pettyneensä olettaessaan, että opiskelemalla psykologiaa oppii tuntemaan ihmisiä. Sen sijaan ekonomistit tuntuvat edelleen uskovan, että kun heidän akateemisia resurssiaan lisätään, ”maan talous saadaan kuntoon”.

Kansantaloustieteen professorina pääosan akateemisesta urastaan tehnyt Weber näki jo 100 vuotta sitten, että tämä on harhakuva. Weberin mukaan kansantaloustiede liittyi luontevasti luonnonoikeuden ja rationalismin maailmankatsomuksiin ja sisälsi optimistisen uskon todellisen rationalisoitavuudesta. Tuollainen tiede esti omien lähtökohtiensa problematisointia (Weber 1904, 185). Weberin tulkinta korostaa tieteen arvioinnin radikaalisti historiallista luonnetta. Ainakaan ihmistieteissä ei mene monta vuotta kun se mikä tänään esitetään auktoritatiivisena ”tietona”, julistetaan vanhentuneeksi opiksi tms., samalla kun ainakin jotkut vanhat teoriat ja tulkinnat voidaan aktualisoida uudelleen mukaan kiistoihin. Historiaton näkemys tutkimuksen ”edistyksestä” ja sitä vastaava välinpitämättömyys oman alan historiasta sekä historiallisen lähestymistavan kriittisen aparaatin soveltamisesta myös tieteiden historiaan on tiedeuskonnon tukipilareita. Sen sijaan Weberin mukaan historiallisille tieteille on tunnusomaista ”ikuinen nuoruus”.

Historiallisesti tarkastellen kunkin ajanjakson totena pidetystä tai selitysvoimaltaan parhaiksi uskotuista teorioista tulee akateemisia muoteja. Jälkikäteen nämä muodit näyttävät rasittavan yhdenmukaisina jargoneina, joita opetellaan ja toistetaan mitä erilaisimmissa yhteyksissä. Esimerkiksi monissa virallisissa asiakirjoissa

1960- ja 1970-lukujen sosiologian ”rakenteet” ja ”funktiot” edelleenkin esitetään ikään kuin tosioloina eikä vain tiettyihin teoriakieliin ja -muoteihin sidonnaisina puhetapoina. Samoin esimerkiksi monien poliitikkojen sanastosta paistaa usein kovin selvästi läpi se, millä vuosikymmenellä, mitä tieteenalaa ja missä yliopistossa he ovat opiskelleet: hekään eivät ole kyseenalaistaneet tieteen auktoriteettia, eivät ole riittävästi poliitikkoja sen tehdäkseen. Akateemiset muodit ovat tarkoittamaton seuraus tiedepaatoksesta, ja niiden seuranta opettaa lukemaan edistyspuheita parodioina.

Toisin sanoen se mitä ”tieteellä” tarkoitetaan, tulee ymmärtää toisin kuin oppikirjoissa ja tiedeuskovaisten julistuksessa. Tieteessä ei ole kysymys kulloinkin todeksi uskottujen teorioiden joukosta, vaan pikemminkin tiede tarkoittaa sitä erityistä pelikenttää, jolla teoriakamppailua käydään, ylläpidetään ja provosoidaan. Kenelläkään ei ole valmiita kriteerejä sille mihin päämääriin pelissä pyritään, miten pelataan ja miten pelin siirtoja arvioidaan. Tämä kaikki tekee tieteestä epäilemättä moniulotteisempaa peliä kuin minä se on tapana esittää totuuspuolueen teksteissä.

Weber korostaa objektiivisuusartikkelissaan, että tieteessä tärkeää ei ole kulloisetkin teoriat tai ”tulokset”, vaan erilaisten perspektiivien – eri teorioiden, käsitteistöjen ja tutkimusotteiden niin tutkijain, tieteenalojen kuin yliopistojenkin tasoilla – välinen kamppailu, johon kuka tahansa tutkija voi koko ajan tuoda uusia perspektiivejä koeteltavaksi (Weber 1904, erit. 170–214). Yhden opin ylivalta, monoteismi tai monopoli, näytti se kuinka vastaananomattomalta tahansa, on Weberille tutkimuksen pysähtyneisyyden merkki.

Weberin objektiivisuusartikkelissa selkeästi esitetyllä tiedekonseptiolla on oma historiansa. Antiikin sofistit jo esittivät ajatuksen, että mille tahansa ajatukselle voidaan esittää vastaväite, renessanssin retoriikka nojasi asioiden tarkasteluun molemmilta puolilta (*in utramque partem*) (ks. esim. Skinner 1996). Weberin perspektivismi oli tietysti velkaa Friedrich Nietzschele, jonka yhteydet antiikin retoriikkaan ja sofistiikkaan on viime aikoina saatu paremmin näkyviin (*Werke* 2/4).

Perspektivistinen käsitys tieteestä on siis ”ateistinen” ja retorinen. Tähän liittyy se, että tiede ja politiikka eivät suinkaan ole erillisiä asioita, vaan yhteen kietoutuneita. On harhaanjohtavaa puhua vain tieteen poliittisista ehdoista ja seurauksista, kun politiikka on sisällä tieteessä, ei sen ulkopuolella. ”Valtaosuuksien tavoittelu ja vallan jakaantumiseen vaikuttaminen”, Weberin politiikkaformulaa siteeratakseeni, (Weber 1919a, 36) viittaa tieteen pelikentällä sekä uusien perspektiivien luomiseen että perspektiivien välisten voimasuhteiden muuntamiseen.

Myös tieteessä on voi erottaa asioiden politisointia ja niillä politikointia. Politisointi merkitsee pelivaran osoittamista sieltäkin missä sitä ei ole katsottu olevan, toisin sanoen jo käytettyjen perspektiivien problematisointia ja uusien konstruktioita. Politikointi merkitsee siirtoja käynnissä olevissa akateemisissa kamppailuissa tutkimuksen teesien ja argumenttien keinoin. Kuvaavaa muuten on, että suomen kielessä argumentin käsitteestä lähes puuttuu se retorinen ja poliittinen

ulottuvuus, jota esimerkiksi Quentin Skinner korostaa kirjoittaessaan: ”I take it that to mount an argument is always to argue *with* someone, is always to reason for or against a certain conclusion or course of action.” (Skinner 1984, 201).

Triviaalien ”totuuksien” sijasta tutkimuksessa on tavoiteltava tietoisien yksipuolista näkökulmaa (*einseitige Steigerung*, Weber 1904, 194–195). Näin toimivan tutkijan operaatioita ovat sellaiset retoriset siirrot kuin teoria-auktoriteettien kiistäminen tai syrjään paneminen, vakiintuneiden käsitysten kiistäminen ja spekulointi epäsovinnaisilla ajatuksilla, unohdettujen vaihtoehtojen näkyviin tuominen, omien profiloitujen käsitteiden ja tulkintaperspektiivien muodostaminen ja itsepintainen puolustaminen jne. Monissa näissä suhteissa tutkijalla on paljon opittavaa politiikolta, toisissa suhteissa yleisillä kentillä pelaavat poliitikot voivat oppia tutkijan rajattuja ja mikroskooppisia pelejä analysoimalla.

Tieteen poliittinen aspekti ulottuu Weberin objektiivisuusartikkelissa myös siihen seikkaan, että deliberatiivisen retoriikan periaatteella tarkastella asioita vastakkaisilta puolilta on myös eksplisiittinen poliittinen esikuvansa. Tarkoitin tietysti Englannin parlamenttia. Toisin sanoen parlamentaarinen menettelytapa, jonka mukaan tilannetta tai esitystä ei voida kunnolla ymmärtää muuten kun tarkastelemalla sitä vastakkaisista ja toisilleen vaihtoehtoisista näkökulmista on Weberin keskeinen historiallinen malli tieteellisten kiistojen käsittelemiselle. Hän pitää kiinni ”objektiivisuudesta” (lainausmerkeissä) mutta tulkitsee sen uudelleen parlamentaariselle menettelylle analogiseksi ”reilun pelin” periaatteeksi (ks. tarkemmin Palonen 2008 ja 2010).

Kuitenkin tiede on vajavaista politiikkaa. Tutkija voi kannatuksesta piittaamatta tehdä ajatuskokeita ja spekuloida epärealistisillakin mahdollisuuksilla, kun taas poliittinen toimija ei voi radikaalisti pidättäytyä aktuellin tilanteen arvioinnista tai valinnoista siinä toimittaessa. Tutkijan on hyvä oppia ymmärtämään itsensä *osittaispoliitikkona*, joka pitää siitä spekulatiosta vaihtoehdoilla mitä täysimittainen poliitikko ei voi tehdä ja vierastaa sitä sitoutumista spesifeihin vaihtoehtoihin, mitä tuollainen poliitikko joutuu jatkuvasti tekemään.

Tutkija suuntautuu myös paljon rajatummalle yleisölle kuin yleispoliitikko. Tieteen pelikentältäkin on aina mahdollista tulla ulospelatuksi, mutta eläkevirassa istuva professori on suojatummassa asemassa kuin vaali- ym. tappioiden uhkaama poliitikko. Tutkijalla on esimerkiksi enemmän aikaa harkita asioita kuin poliitikolla, eikä häntä provosoida tai inspiroida samalla tavalla uusiin käänteisiin kuin yleisemmällä kentillä pelaavaa poliitikkoa.

Teoreetikot poliitikkoina

Tällä kaikella on myös merkitystä sille, miten politiikkaa tutkitaan. Pitkään oli tavallista julistaa, että politiikan tutkimuksessakin on korkea aika päästä eroon ”verbalistisesta askartelusta” (Teljo 1950), ts. tutkia ”teoriain” sijasta ”todellisuutta”. Tämä kritiikki on kahdessakin mielessä epärealistinen: ”todellisuudesta sinänsä” on mahdotonta sanoa mitään, ja teoriain tutkimus ei tarkoita sitä, että ne otettaisiin ”nimellisarvoltaan”, vaan poliittisia teorioita tulee arvioida suhteessa niiden poliittiseen merkitykseen.

Viime vuosikymmenten poliittisen ajattelun tutkimukseksi onkin aikaisempaa selvemmin noteerattu teorioiden poliittinen käyttö ja niiden kontekstuaaliset yhteydet.

Kysyä kuitenkin sopii, onko sittenkään päästy riittävän radikaalisti eroon ajatuksesta teorioiden ”soveltamisesta politiikkaan”. Tämä koskee erityisesti ns. normatiivisen teorian suuntauksia, joissa lähinnä filosofian, taloustieteen ja sosiologian teorit on käännetty ”hyvälle politiikalle” tai ”hyvälle poliittiselle järjestelmälle” asetetuiksi vaatimuksiksi.

Merkittävä yritys päästä eroon tiedeuskonnosta sisältyy Quentin Skinnerin *Foundations of Modern Political Thought* -teokseen, jonka keskeisen teesin mukaan ”poliittinen elämä” asettaa kysymykset politiikan teoreetikoille (Skinner 1978a I, xi). Olen kutsunut tätä ajatusta ”skinneriläiseksi kumoukseksi” poliittisen ajattelun tutkimuksessa (Palonen 2003). Skinner kääntää ympäri perinteisen näemyksen sikäli, että hän lukee poliittista ajattelua osana poliittista toimintaa. Tällöin hän myös välttää sen, että tulisi pitäneeksi ajattelua pelkkänä jälkikäteisenä rationaalisoitina tai muuten pintailmiönä suhteessa toimintaan. (ks. myös Palonen 2005)

Toisin sanoen ”poliittisen ajattelun” tutkimus ei ole mitään ”varsinaisen politiikan” tutkimuksesta erillistä toimintaa, jossa ei tarvitsisi liata käsiään, mutta ei myöskään pelkkää käsitteitä ”selkeyttävää” aputyöläisen toimintaa suhteessa ”varsinaisen politiikan” tutkimiseen. Päinvastoin, politiikkaa voi hyvin tutkia analysoimalla sitä miten politiikasta puhutaan ja ajatellaan, vaikka tämä ei tietenkään, yhtä vähän kuin minkään muunkaan aspektin tutkimus, voi ”tyhjentävästi” tehdä politiikkaa ymmärrettäväksi. Mutta se on yksi legitiimi perspektiivi muiden joukossa.

Poliittisen ajattelun tutkimuksen merkitys tulee Skinnerin mukaan paremmin ymmärrettäväksi silloin, kun tutkitaan ajattelua poliittisena toimintana. Skinner ei yritäkään antaa mitään ”kokonaiskuvaa” esimerkiksi Machiavellin tai Lutherin poliittisesta ajattelusta, vaan hän analysoi sitä ”kielellistä toimintaa”, jolla reformattorit ja heidän neuvonantajansa politikoivat.

Millainen puheakti sisältyy esimerkiksi siihen, että luterilaiset vuoden 1529 jälkeen etsivät legitimointiperusteita, jotka mahdollistaisivat Lutherin opin yhdistämisen maallisten auktoriteettien vastarinnan oikeuttamiseen tilanteissa, joissa koko luterilaisen ”liikkeen” olemassaolo joutui uhatuksi? Millaisia retorisia stra-

tegioita käyttäen tämä olisi tehtävissä Saksan keisarikunnan ”perustuslakeihin” nojaten, mitä taas tarvitaan silloin, jos turvaututaan siviilioikeuden hätävarjeluspykälään? Miten kaikki tämä muuntaa ”maallisen esivallan” käsitettä suhteessa siihen, mitä Luther itse oli muutama vuosi aikaisemmin esittänyt? Toisin sanoen reformaattorit osasivat lukea tilannetta niin, etteivät suostuneet tekemään poliittista itsemurhaa oikean opin nimissä, olivat jopa valmiita käyttämään katolisten vastustajiensa hyväksymiin oppeja omaa politiikkaansa tukeakseen. Teorioiden arvo ei rajoittunut niiden ajankohtaiseen tarkoituksenmukaisuuteen, mutta tämän nimissä niistä löytyi uutta pelivaraa ja aikaisemmin tuntemattomia sovelluksia. Reformaatioissa oli keskeisesti kysymys myös teorioilla politikoinnista (ks. tarkemmin Skinner 1978 II, 194–206).

Muussakin tuotannossaan Skinner lukee teoreetikkoja poliitikkoina. Cambridgesta emeritotumisensa yhteydessä tehdyssä haastattelussa hän esittää kiintoisan rinnastuksen, joka vastaa esittämäni Weberin objektiivisuusartikkelin tulkintaa:

I now say to my students on Hobbes's 'Leviathan' ... , think of it as a speech in Parliament; all of these great works of political philosophy are recognizably contributions to a debate; interpreting them is uncovering what that contribution was. (Skinner 2008)

Skinner ei tietenkään tarkoita sitä, että *Leviathan* satoinen siviilinen voisi olla parlamenttipuhe, sillä sellaisenaan se kelpaa vain jarrutuskeskusteluihin. Hänen ideoinsa on pikemminkin se, että myös kaikkia tutkimuksia on luettava puheenvuoroina debatteihin eikä edes etabloitujen professorien puheenvuoroilla ole *république de lettres*issä sen kummempaa sananvaltaa kuin pääministerillä parlamentissa. Pikemmin akateemisten muotien ja suhdanteiden vaihtelu sekä historiallisten tieteiden ikuinen nuoruus ilmaisevat hyvinkin parlamentaarille ja demokraattiselle politiikalle tunnusomaista vallan ajallista rajallisuutta. Tutkijan ei tietenkään pidä juosta joka muodin perässä mutta hänen on varauduttava siihen, että jonakin päivänä vakiintuneimmat ja laajalle levinneet käsityksetkin romahtavat kuin korttitalo. Uskoviille ja byrokraateille tämä on katastrofi, poliitikon tavoin muutokseen suhtautuvalle tutkijalle asianmukaista ja uusia tilaisuuksia avaavaa.

Samalla Skinnerin teesi sisältää ajatuksen, että parlamentaarisessa väittelyssä käytetty retoriikka ja siihen liittyvä tutkimuskirjallisuus tarjoaa käyttökelpoisen näkökulman myös akateemisten kiistojen analyysiin. Tämä teesi voidaan nähdä suorana jatkona Weberin objektiivisuudessa esittämälle kaikkialla läsnä olevien akateemisten kiistojen retorille analyysille parlamentaarista mallia käyttäen (ks. Palonen 2010).

Poliitikot teoreetikkoina

Skinneriläisen kumouksen juonen voi myös ilmaista sanomalla, että politiikkaa tutkittaessa toimijain itsereflektio on yhtä tärkeä tutkimusaineisto kuin toimintaa akateemiselta etäisyydeltä tarkastelevien kirjoittajien tekstit. Tämä merkitsee mm. sitä, että olisi opittava lukemaan poliitikkojen tekstejä niin, että heidän toiminnan ”sisältä päin” lähtevä teoretisointinsa otettaisiin vakavasti, vaikkakaan ei kirjaimellisesti. Toki suuri osa poliitikoista ei ole koskaan ehtinyt kirjallisesti reflektoida omaa toimintaansa, samalla kun olemassaoleva kirjallisuus (pamfletit, muistelmat, päiväkirjat jne.) sisältää erilaisia lähdekriittisiä ongelmia. Joissakin tapauksissa on viime vuosikymmeninä myös ”haamukirjoittajien” osuus niin selvä, että poliitikon oma-kohtainen pohdinta ei selvästi erotu toisen kirjoittajan ajatusten allekirjoittamisesta.

Nimenomaan kirjallisia poliitikkoja – esimerkiksi Winston Churchill, Francois Mitterrand, Johannes Virolainen – kannattaa lukea myös politiikan teoreetikkoina. Tämä tarkoittaa nimenomaan sellaisten poliittisten tilanteiden kuvaamista, joissa toimimiseen ei ole valmiita malleja vaan joissa vaaditaan toimijan omaa arvostelukykyä (Kantin ja Arendtin *Erweiterte Denkungsart*, vrt. Arendt 1978). Samoin poliitikkojen teksteistä voi etsiä valmiutta luopua vakiintuneista käsityksistä silloinkin, kun ei ole mitään takeita siitä, että tilalle esitetty on entistä parempi.

Taitavimmat poliitikot eivät ole aina parhaita oman toimintansa analyttikkoja tai niitä jotka osaavat kirjoittaa analyysinsä paperille. Esimerkiksi Martti Ahtisaaren *Tehtävä Belgradissa* (2000) sisältää terävää analyysia politiikan aikaulottuvuudesta, vaikka sen kirjoittaminen onkin jätetty avustajille. Joskus vasta postuumit päiväkirjat tai muistiinpanot voivat osoittaa, että joku olikin kovemman luokan poliitikko kuin minä häntä eläessään osattiin pitää. Esimerkiksi historioitsijain ja elämäkertatutkijain kriteerit siitä, mikä on mielenkiintoista kirjallisuutta, poikkeavat siitä, mikä olisi poliittisesti ajattelemisen tutkimukselle olennaista, ja tässä suhteessa ”poliitikot politiikan teoreetikkoina” on oma ja vielä paljolti tutkimaton kirjallisuudenlajinsa.

Poliitikon tilanteesta lähtevien innovaatioiden ja vakiintuneiden käsitysten purkamisten jäljittämiseksi voi kuitenkin käyttää myös epäsuorempia lähteitä. Itse olen kokenut ensiarvoiseksi sen kirjallisuuden, jota voi kutsua poliitikkojen ylityspuheiksi (ks. Palonen 2002b). Weberin *Politik als Berufin* (1919a, kommentista Palonen 2002a) lisäksi siitä on olemassa myös koko joukko muita lähemmän tutustumisen arvoisia esimerkkejä. Esimerkiksi Ranskan pääministerinäkin toiminut Louis Barthou kirjoitti muutama vuosi Weberin jälkeen, tämän työtä tuntematta, oman poliitikon muotokuvansa *Le Politique* (1923), joka La Bruyèren 1600-luvun ”karakterologiaa” esikuvana käyttäen muodostaa ideaalityyppisen kuvan poliitikosta. Tämä kuva on sidottu Ranskan kolmannen tasavallan poliittiseen asetelmaan, jossa parlamentin asema on vahva, hallitukset kaatuvat keskimäärin vuosittain, puolueilla ei ole suurta merkitystä ja paikalliset *notables* huo-

lehtivat myös siitä, että ykkösluokan poliitikko à la Barthou harvoin kärsii vaalitappioita (vrt. Rousselier 2000).

Poliitikon ylistys on siis ainakin 1800-luvulta lähtien säännöllisesti jouduttu kirjoittamaan yleisölle, jonka ennakoasenne on valmiiksi torjuva. Toisin sanoen kirjoittajalta vaaditaan erityistä retorista taitoa, jotta voisi osoittaa että poliitikko ideaalittyyppinä on innovatiivinen tai subversiivinen figuuri, joka sellaisena muuttaa maailmaa. Niin Weber kuin muutkin poliitikon apologian kirjoittajat aluksi myöntävät, että sovinnaisessa kuvassa poliitikoista on paljolti osuvaa, mutta kysymys on siitä, miten tiettyjen ilmiöiden poliittista merkitystä arvioidaan tai siitä, miten asianomaisia poliitikon piirteitä arvotetaan. Toisin sanoen poliitikon puolustuspuheilta edellytetään vahvaa retorisen uudelleen kuvauksen taitoa, joko poliitikon merkityksen, poliitikon toiminnan arvon tai molempien suhteen. Tällainen uudelleen kuvaus liittyi roomalaisessa ja renessanssin retoriikassa *paradiastole*-nimellä tunnettuun retoriseen kuvioon (ks. Skinner 1996, kpl. 4).

Poliitikko pelaajatyypinä

Päätän tämän kirjoituksen eräänlaiseen harjoitukseen, jolla havainnollistan sitä, miten voi puolustaa poliitikolle tunnusomaista erityistä arvostelukykyä. Kysymys on lähinnä poliitikon toiminnan merkityksen uudelleenarvioinnista, ei niinkään hänelle annettujen pahamaineisten piirteiden puolustuksesta. Kommenttini ovat vastauksia antidemokraattiseen ja antiparlamentaariseen poliitikkokritiikkiin ja samalla viitteitä siihen, mitä kaikkea tutkija voi oppia poliitikolta. Tulkintani nojaa hieman oikaistuun versioon näkemyksestäni että pelivara (Weberin *Chance*-kontingenssi) ja kiistanalaisuus (*contestability*) ovat perusehtoja politiikan aktiviteettikäsitteen ymmärtämiselle (ks. Palonen 1998).

Poliitikkona toimii siis henkilö, joka osaa lukea kaikkialta esiin *jonkinlaista* pelivaraa. Sartre käytti moraalivihkoissaan 1940-luvulla ilmausta että on valittava ”se kastike jossa tulee syödyksi” (Sartre 1983, 344), mikä ilmaisee ääriesimerkkiä siitä, että pelivaraa on sielläkin missä tulos on annettu ja varmasti tuhoisa toimijalle (vrt. myös Merleau-Ponty 1947 Buharinin valinnoista vuoden 1938 oikeudenkäynnissä). Poliitikko on siis se, joka ei luovuta tällaisessakaan tilanteessa, vaan yrittää lyödä ”oman langan kankaaseen”, Arendtin (1958/1960, 174) ilmausta käyttäkseni. Kun politiikassa on aina jonkinlaista pelivaraa, on kysyttävä, millaista pelivaraa on juuri nyt käytettävissä, miten erilaiset pelivarat arvioidaan ja miten ratkaistaan se, mitä niistä kulloinkin käytetään. Tässä mielessä poliitikon arvostelukyky edellyttää tilanteiden lukutaitoa ja valmiutta valintoihin.

Kontingenssi merkitsee myös sitä, että poliitikko toimii tilanteissa, joissa valinnoille ei ole koskaan riittäviä perusteita ja jossa niiden seurauksia voi vain rajoi-

tetusti ennakoida ja kontrolloida (vrt. Weber 1919a, 80–81). Poliitikko on ihmis-tyyppi, joka ei kaipaa pois tällaisesta tilanteesta, ei lamaannu vaan osaa pelata näillä ehdoilla. Tässä mielessä poliitikolle on tärkeämpää pelata kuin murehtia pelin tuloksista, koska nämä ovat kuitenkin aina muista pelaajista ja tilanteen asetelmista riippuvaisia. Poliitikko kuuluu epäilemättä Richard Rortyn nimellä *strong poets* (Rorty 1989, 28) kuvaamiin pelivaran hyväksikäytön taitajiin.

Edelleen poliitikko ymmärtää, että ”valtaosuuksien tavoittelu” aina merkitsee kamppailua vallasta, olivatpa vastapelaajat aktuelleja vastustajia, menneiden poliittisten kamppailun tuotteita tai sitä jäsentymätöntä vastarintaa, jota hänen toimintansa provosoi. Poliitikko ymmärtää, että hän ei ole koskaan suvereeni, eikä voi ”julistaa poikkeustilaa” Carl Schmittin määritelmän mielessä (Schmitt 1922, 11). Pelin metafora sopii luontevasti politiikkaan, ja poliitikko osaa lukea sekä politiikkaa pelien kompleksina myös mitä tahansa usean henkilön pelejä politiikkana.

Poliitikon lukutaitoon sisältyy siis kyky analysoida erilaisia vaihtoehtoja, asettelmia, regiimejä jne. niiden ”poliittisen merkityksen” suhteen. Juuri tätä populaari sekä antidemokraattinen että antiparlamentaarinen, poliitikkokritiikki vastustaa. Kun Weber korostaa politiikan sitomista johonkin ”asiaan” (”leidenschaftliche Hingabe an eine ‘Sache’”, Weber 1919a, 74), hän ei suinkaan näe politiikkaa ”asioiden käsittelemisenä” tai ”ongelmien ratkaisemisena”, vaan päinvastoin suhteuttaa kaikki ”asiat” valtakamppailuun, jonka välityksellä asiat saavat kulloisenkin poliittisen merkityksensä. Poliitikko on henkilö, joka osaa ”devalvoida” asiakysymykset niin, että ei tee niistä itsetarkoitusta, että hän ei sitoudu minkään asian täysin härkämäiseen kannattamiseen tai vastustamiseen, vaan ajaa tavoitteita läpi vallan mediumin välityksellä, joka aina saattaa muuntaa noita tavoitteita, ei vain toteutettavuuden vaan niiden merkityksen poliittisen arvioinnin nimissä. Tässä mielessä ei voida erottaa toisistaan ”valtopoliitikkaa” ja muuta politiikkaa, vaan kaikki politiikka käyttää vallan mediumia, jollaisena siis voi toimia myös vetoaminen poliitikkojen vastaisuuteen. Poliitikko on se, joka osaa ja uskaltaa irrottautua yksinkertaisesta ”asioiden käsittelyn” tasosta ja analysoida niiden poliittista merkitystä.

Edelleen poliitikko analysoi, arvioi ja käyttää hyväksi tilanteita. Tämä politiikka singularisoiva figuuri yhdistää temporaalisen (tilaisuus) ja spatiaalisen (tila) puheen eräänlaiseksi käsillä olevaksi momentumiksi, jossa spesifit mahdollisuudet arvioidaan reaaliseksi ja otetaan erilaisia ja eriasteisia riskejä pelata niillä. Etäällä oleva tai hitaasti muuttuva toiminnan kokemustila ja odotushorisontti eivät suinkaan ole poissa tilanteesta, vaan niitä luetaan – ”aktualisoidaan” Benjaminin (1940) mielessä – tilanteessa siltä kannalta, mikä merkitys niillä on tilanteelle, millaisia pelivaran rajauksia ja avauksia ne tilanteelle merkitsevät.

Lyhyesti sanoen poliitikko on malliesimerkki pelaajatyypistä, jolta vaaditaan sellaista analyysi-, arvostelu ja valintakykyä, jolla hän kykenee hylkäämään vakiintuneita ajatusmalleja. Poliitikko on henkilö, joka asettaa kontingentin vält-

tämättömän, kaaoksen järjestyksen, katkoksen jatkuvuuden, kiistan yhteisymmärryksen, pelattavuuden pelin tulosten yläpuolelle. Sekä antidemokraattinen että antiparlamentaarinen poliittikkokritiikki samoin kuin tiedeuskovaisten päätös kohdistuvat implisiittisesti juuri tähän poliitikon kulttuuriradikalismiin.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

- Ahtisaari, Martti (2000): *Tehtävä Belgradissa*. Helsinki: WSOY.
- Anderson, Margaret Lavinia (2002): *Practising Democracy. Elections and Political Culture in Imperial Germany*. Princeton: Princeton UP.
- Ankersmit, Frank (1996): *Aesthetic Politics*. Stanford: Stanford UP.
- Ankersmit, Frank (2002): *Political Representation*. Stanford: Stanford UP.
- Arendt, Hannah (1958/1960): *Vita activa*. München: Piper 1981.
- Arendt, Hannah (1978): *Lectures on Kant's Political Philosophy*, toim. Ronald Beiner. New York: Harcourt & Brace.
- Bagehot, Walter (1867): *The English Constitution*. Cambridge: Cambridge University Press 2001.
- Barthou, Louis (1923): *Le Politique*. Paris: Hachette 1923.
- Benjamin, Walter (1940): *Über den Begriff der Geschichte*. Teoksessa *Illuminationen*, 251–262. Frankfurt/M: Suhrkamp 1980.
- Bryce, James (1886/1914): *The American Commonwealth I–II*. Indianapolis: Liberty Press 1995.
- Curzon [George] (1913): *Modern Parliamentary Eloquence*. London: Macmillan.
- Merleau-Ponty, Maurice (1947): *Humanisme et terreur. Essai sur le problème communiste*. Paris: Gallimard 1980.
- Mill, John Stuart (1861): *Considerations on Representative Government*. New York: Prometheus Books 1991.
- Nietzsche, Friedrich: *Werke. Kritische Gesamtausgabe 2/4*. Berlin: de Gruyter 1995.
- Ostrogorski, Moisei (1903/1912): *Démocratie et les partis politiques*: Paris: Fayard 1993.
- Palonen, Kari (1998): *Das 'Webersche Moment'. Zur Kontingenz des Politischen*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- Palonen, Kari (2002a): *Eine Lobrede auf Politiker. Ein Kommentar zu Max Webers 'Politik als Beruf'*. Opladen: Leske+Budrich
- Palonen, Kari (2002b): *Rehabilitating the Politician. On a neglected genre in political theorizing*. *Archives européennes de sociologie*, 53, S. 132–153.
- Palonen, Kari (2003): *Quentin Skinner. History, Politics, Rhetoric*. Cambridge: Polity.
- Palonen, Kari (2005): *Political Theorizing as a Dimension of Political Life*. *European Journal of Political Theory*, vol. 4. 2005, 351–367.
- Palonen, Kari (2007): *Max Weber parlamentarismmin puolustajana*. Teoksessa *Tapani Kaakuriniemi & Juri Mykkänen (toim): Poliitikan representaatio*. Helsinki: Valtiotieteellinen yhdistys 2007, 64–86.
- Palonen, Kari (2008): *Objectivity as a Fair Play. Max Weber's Parliamentary Redescription of a Normative Concept*. *Redescriptions* 12, 72–95.
- Palonen, Kari (2010): *"Objektivität" als faires Spiel. Wissenschaft als Politik bei Max Weber*. Baden-Baden: Nomos.
- Politics as a Profession (1869): *Quarterly Review* 126, 273–297.

- Pulkkinen, Tuija (2001): Tieteen ja totuuden politiikka – feministinen teoria toimii. *Nais-tutkimus* 3/2001, 48–50.
- Redlich, Josef (1905): *Recht und Technik des Englischen Parlamentarismus*. Leipzig: Duncker & Humblot.
- Rorty, Richard (1989): *Contingency, Irony and Solidarity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rosanvallon, Pierre (1992): *Le sacre du citoyen*. Paris: Gallimard.
- Rosanvallon, Pierre (2000): *La démocratie inachevée*. Paris: Gallimard.
- Rousselier, Nicolas (2000): *Deux formes de représentation politique: le citoyen et l'individu*. Teoksessa Marc Sadoun (toim): *La démocratie en France*. 1. Idéologies. Paris: Gallimard, 243–331.
- Ruutu, Yrjö (1935): *Valtiollinen tieto ja nykyaika*. Porvoo: WSOY.
- Sartre, Jean-Paul (1983): *Cahiers pour une morale*. Paris: Gallimard.
- Schmitt, Carl (1922): *Politische Theologie*. Berlin: Duncker&Humblot 1979.
- Seeley, J.R. (1883): *On History Again*, *Macmillan's Magazine*, 47, 67–80
- Skinner, Quentin (1978): *The Foundations of Modern Political Thought* 1–2, Cambridge: Cambridge University Press.
- Skinner, Quentin (1984): *The Idea of Negative Liberty: Philosophical and Historical Perspectives*. Teoksessa Richard Rorty & J.B. Schneewind & Quentin Skinner (toim), *Philosophy in History*, 193–221. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skinner, Quentin (1996): *Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skinner, Quentin (2008): *Quentin Skinner interviewed by Alan Macfarlane* 10th January 2008. Siteerattu 16.3.2009 <http://www.dspace.cam.ac.uk/bitstream/1810/197060/1/skinner.txt>
- Teljo, Jussi (1950): *Valtio-opin suhde muihin tieteesiin*. *Suomalainen Suomi* 1950/1, 73–77.
- Turkka, Tapani (2007): *The Origins of Parliamentarism. A study of Sandys' motion*. Baden-Baden: Nomos.
- Weber, Max (1904): *Die 'Objektivität' sozialwissenschaftlicher und sozialpolitischer Forschung*. Teoksessa *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre*, toim. Johannes Winkelmann. Tübingen: Mohr 1973, 146–214.
- Weber, Max (1913): *Gutachten zur Werturteilsdiskussion*. Teoksessa *Äußerungen zur Werturteilsdiskussion im Ausschuß des Vereins für Sozialpolitik*, ei julkaisijaa. 83–120.
- Weber, Max (1917): *Der Sinn der 'Wertfreiheit' der soziologischen und ökonomischen Wissenschaften*. Teoksessa *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre*, toim. Johannes Winkelmann. Tübingen: Mohr 1973. 489–540.
- Weber, Max (1918): *Parlament und Regierung im neugeordneten Deutschland*. Teoksessa *Max-Weber-Studienausgabe I/15*. Tübingen: Mohr 1988, 202–302
- Weber, Max (1919a): *Politik als Beruf*. Teoksessa *Max-Weber-Studienausgabe I/17*, toim. Wolfgang Schluchter. Tübingen: Mohr 1994, 35–88.
- Weber, Max (1919b): *Wissenschaft als Beruf*. Teoksessa *Max-Weber-Studienausgabe I/17*, toim. Wolfgang Schluchter. Tübingen: Mohr 1994, 1–23.
- Weber, Max (1992): *Briefe 1906–1908*, toim. M.Rainer Lepsius und Wolfgang J. Mommsen. *Max-Weber-Gesamtausgabe II/5*. Tübingen: Mohr.
- Äußerungen zur Werturteilsdiskussion im Ausschuß des Vereins für Sozialpolitik (1913)*: Ei julkaisijaa.

